

Emigració gironina de postguerra al Sud de Catalunya segons els padrons d'habitants (Reus, 1945)

JOSEP M. GRAU I PUJOL

Historiador

ROSER PUIG I TÀRRECH

Historiadora

Quaderns de la Selva, 21

•

Any 2009

p. 343 a 366

• CENTRE D'ESTUDIS SELVATANS •

Amb aquest treball continuem la línia de recerca sobre l'estudi de les migracions interiors des del nord de Catalunya al sud del mateix Principat, concretament de les comarques de Girona vers les del Camp de Tarragona, a través de microdades. Si el padró d'habitants de Tarragona de l'any 1881 documentava la presència en aquesta ciutat de 110 emigrants gironins, l'any 1905 segons la mateixa font però a la vila de Valls, solament eren 45 i a Reus l'any 1930, 112,¹ ara repetim ciutat, Reus, però en un període posterior, especialment crític com és la postguerra. L'any 1942 la capital del Baix Camp tenia 32.704 habitants, entre 1943 i 1949 creix una mitjana de 500 persones per any, de les quals sols 166 (33 %) ho són per creixement vegetatiu, la resta ho és per immigració. La seva població activa es dedicava en un 48 % al sector secundari, en un 37 % al terciari i sols un 15 % al primari; el pes de la indústria és palpable en el nombre d'obres que es comptabilitzen el 1946, en total 10.574, amb una important taxa d'ocupació femenina, (prop del 40 % eren dones).²

Si comparem les estadístiques de 1930 i 1945 per comarques d'origen, constatem unes xifres absolutes molt similars, amb la sola excepció de la Garrotxa, que triplica el volum d'emigrants.

Si mirem la distribució dels emigrants observem que són les ciutats les que aporten més emigrants, així les tres ciutats més poblades, Girona, Figueres i Olot, envien a Reus prop d'una quarta part del total. Si ens aturem a cada comarca, el seu pes és més evident: al Gironès i Pla de l'Estany, Girona capital suposa el 73 % de l'emigració; a l'Alt Empordà, Figueres un 60 %, i a la Garrotxa, Olot un 38 %, és a dir, es tracta sobretot d'emigració urbana i, en menor mesura, rural.

1. La sèrie la varem iniciar en aquesta mateixa revista, *Quaderns de la Selva*, «Una mostra de l'emigració gironina a final del segle XIX (Tarragona, 1881)», 15 (2002), p. 201-213; «Migració gironina a la ciutat de Reus (1820-1930)», 17 (2005), p. 127-146 i «Migracions interiors: gironins a la ciutat de Valls», 18 (2006), p. 213-227. La historiografia sobre els moviments migratoris a les terres de Girona s'ha centrat en la llarga distància i amb destinació al continent americà. Aquí cal esmentar els estudis de Lluís Costa, Àngel Jiménez, César-Roberto Yáñez, Aitor Roger, David Moré, etc. Per a un estat de la qüestió us remetem al treball col·lectiu «L'estudi de les migracions a Catalunya des de la geografia i la demografia (1975-2000)», *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 41 (2002), p. 145-164. També l'emigració forçada per la derrota militar republicana (exili) ha generat molta literatura.
2. Montserrat DUCH PLANA. *Reus sota el primer franquisme 1939-1951*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 1996, p. 30, 37 i 67.

Evolució de l'emigració gironina a la ciutat de Reus per comarques (1930-1945)

Comarques	e. 1930	e. 1945
Alt Empordà	28	32
Baix Empordà	14	13
Cerdanya	2	5
Garrotxa	6	21
Gironès-Pla de l'Estany	30	30
Ripollès	13	12
Selva	17	16
Total	112	129

Abreviatures: e: emigrants.

L'Alt Empordà, en ser frontera, és la comarca que genera llocs de treball relacionats amb l'administració estatal, siguin policies, funcionaris de duanes o empreses vinculades amb l'exportació-importació. Com en el conjunt de demarcació, predominen les dones sobre els homes, tant als pobles com a les ciutats. Una migració de caràcter temporal és la provocada pel servei militar obligatori: aquí trobem dos soldats, un de Verges i un altre de la Tallada. El lloc de naixement tampoc pressuposa arrelament, en ocasions és purament circumstancial a l'exercici de determinades professions d'una forta mobilitat, com són els mestres, els metges o els ferroviaris.

Al Baix Empordà, en no tenir un gran nucli urbà, l'origen dels emigrants és més dispers arreu del seu territori; per nombre destaquen les viles de la costa, com Sant Feliu o Palafrugell, per altra banda ben comunicades per mar.

A la Garrotxa el pes dels sectors secundari i terciari fa que expulsi cap a Reus un industrial i dos comerciants, un especialitzat en la xocolata. També hi ha garrotxins accidentals, com és el fill d'un mestre llagosterenc.

Els pocs ceretans localitzats es reparteixen entre Puigcerdà i Llúvia, l'únic adult amb ofici conegut fa de xòfer-mecànic, tots arriben a Reus després de la Guerra Civil.

Al Pla de Girona, i més a la seva capital administrativa, el pes de les dones és absolut; així, dels 22 emigrants, divuit són dones, la majoria acompanyen el marit, o són filles. Amb treball remunerat hi ha una minyona, una modista i una obrera tèxtil. En nuclis més petits els emigrants a Reus es dediquen al transport ferroviari (Viladesens), el comerç (Sant Martí Llémena) o l'ensenyament (Llagostera).

Del Ripollès sobresurten Ripoll i Sant Joan de les Abadesses, i els motius de l'èxode són en part polítics. A la comarca de la Selva, tret d'una mestra vídua de Maçanet, un manescal de Caldes i un empleat de Santa Coloma, amb les seves

respectives famílies, la resta són individus amb poca qualificació laboral, com ara un mosso d'hotel de Riudellots, un obrer colomenc, un peó de Caldes o un vidrerenc, fill d'un jornal·ler.

Origen geogràfic dels emigrants gironins a Reus (1945)

Comarques/municipis	núm.
Alt Empordà	32
Borrassà	1
Cistella	1
Espolla	1
Figuères	19
La Junquera	2
Navata	1
Port-Bou	5
Roses	1
Verges	1
Baix Empordà	13
Colomers	1
La Bisbal d'Empordà	1
Castell d'Aro	1
Jafre	1
Palafrugell	1
Palamós	3
Sant Feliu de Guíxols	4
La Tallada	1
Cerdanya	5
Puigcerdà	2
Llívia	3
Garrotxa	21
Besalú	1
Olot	8
Oix	1
Les Planes d'Hostoles	2
Sant Esteve Bas	3
Sant Feliu Pallarols	3
Sant Jaume Llierca	3

Gironès-Pla Estany	30
Cassà de la Selva	1
Fornells de la Selva	1
Girona	22
Llagostera	2
Sant Esteve de Llémena	1
Sant Martí de Llémena	1
Sarrià de Ter	1
Viladesens	1
Ripollès	12
Campdevàrol	1
Ripoll	6
Sant Joan de les Abadeses	5
La Selva	16
Blanes	1
Breda	1
Caldes de Malavella	2
L'Esparra	1
Maçanet de la Selva	3
Osor	1
Riudellots de la Selva	1
Santa Coloma de Farners	5
Vidreres	1
Total:	129

Sobre la periodització de l'emigració, més de la meitat dels gironins (58 %) arriben a Reus en la immediata postguerra (1939-1945), per la qual cosa hem afegit aquest qualificatiu temporal al títol del nostre article. En estudi similar segons la mateixa font documental (padró de 1945) però circumscrit als emigrants de les Muntanyes de Prades a Reus, la marxa després de la guerra sols representa un 18 % del total.³ També hem de tenir present que l'itinerari de l'èxode no és directe des de les comarques gironines cap a Reus, els desplaçaments són complexos, alguns casos particulars són exemplificadors: una dona de Borrassà casada amb un pagès de Vandellòs té la seva primera filla a Perpinyà, la segona a Mont-roig del Camp i la tercera a Reus; una altra dona, aquesta de Sant Feliu de Guíxols i casada amb un transportista de Reus, infanta la seva primera filla a Barcelona; una dona de Sant Esteve d'en Bas casada amb un reusenc té la seva primogènita en aquesta localitat

3. Josep M. GRAU i Roser PUIG. *Emigrar per viure. El moviment migratori de les Muntanyes de Prades al Camp de Tarragona en la primera meitat del segle XX*. Montblanc: Publicacions del Museu, 2007, p. 28.

i un altre fill, a Barcelona; un mestre de Llagostera viatja primer a Colomers, després a Sant Esteve d'en Bas i més endavant a la Torre de Claramunt (Anoia) per acabar a Reus; una teixidora de Girona, abans de Reus passa per Mataró; un botiguer de Sant Martí de Llémena casat amb una barcelonina, té el primer fill a Granollers i el segon a Poboleda (Priorat); i finalment un mestre de Sant Pol de Mar té un fill a Sant Joan de les Abadesses i després marxa a Reus, el rastre del naixement dels fills és doncs una pista molt interessant a considerar.

Anys d'arribada a Reus dels emigrants gironins segons el padró de 1945 (en percentatge)

Anys	%
Abans 1895	1,5
1896-1913	6,2
1914-1918	5,4
1919-1922	3,1
1923-1930	14
1931-1935	6,2
1936-1938	3,9
1939-1945	58,2
No consta	1,5
Total:	100

Un altre factor per analitzar és l'edat de vinguda a Reus dels emigrants gironins: un 40 % són menors de quinze anys, és a dir, que vénen acompanyats dels seus pares o tutors legals (oncles o avis). Això farà rejevenir la piràmide de població del lloc de destinació i, per contra, envellir la d'origen. Ara bé, aquesta migració no sempre és definitiva i de Reus poden marxar cap a un altre lloc o retornar. A través d'enquestes orals hem constatat que la distància féu refredar les relacions amb els parents, si n'hi havia. La integració a Reus fou gran (els fills cercaven treball, es casaven i arrelaven), però el sentiment de pertinença a una terra llunyana l'han mantingut, per bé que els seus descendents tinguin pendent la reconstrucció dels arbres genealògics per a descobrir parents. L'altra cara més dura és el trencament que suposà la repressió franquista. Després de la presó i el desterrament, la majoria de les víctimes no volgué retornar mai més a la seva terra i morí a Reus.

Per altra banda, atenent el caràcter laboral o econòmic de part dels emigrants gironins, aquests havien de ser joves i aptes per a treballar. Així, doncs, el grup de majors de 50 anys no arriba al sis per cent del total.

Fotografia de Josepa Robert Fontanet de Llagostera, arribada a Reus l'any 1917.
Imatge presa en els anys 1923-24 quan tenia 11 o 12 anys.

Arxiu Família Aragonès, Reus.

Grups d'edat dels emigrants gironins a l'arribada a Reus segons el padró de 1945 (en percentatge)

Edat	%
0-4	14,2
5-9	12,7
10-14	12
15-19	3,7
20-24	8,2
25-29	10,4
30-34	9
35-39	7,4
40-44	8,2
45-49	3,7
50-54	3
55-59	1,5
Més de 60	1,5
No consta	4,5
Total:	100

L'extensa informació sobre la família dels emigrants ens permet conèixer també la procedència dels seus marits o mullers, així es pot intuir si marxen amb parella formada al lloc d'origen o si es casen a la ciutat de Reus amb nadius o a

la vegada amb immigrants de diferent naturalesa. Si ens aturem en l'origen dels cònjuges de les dones gironines, observem que un 85 % són catalans, dels quals sols un 14 % són nascuts a la seva mateixa demarcació, la resta són principalment del Camp de Tarragona (la meitat), amb Reus al capdavant, com és lògic. A la ciutat les dones es casaven amb reusencs de tota la vida o amb altres nouvinguts provinents de pobles de la mateixa comarca o d'altres pròximes (el Priorat, la Conca de Barberà, el Penedès, etc.). Un factor que condicionava el casament era el nivell econòmic, l'aparellament se solia fer amb membres de la mateixa classe social. Igual com en d'altres ciutats catalanes, a Reus hi vingueren treballadors de la resta de l'Estat, els enllaços amb gironines fou sols d'un 15 %.⁴

Naturalesa dels esposos de les emigrants gironines a Reus segons el padró de 1945

Lloc	Núm.
Catalunya	29
Mateixa població	4
Diferent població de la demarcació de Girona	4
Camp de Tarragona	
Alcover	1
Albiol	1
Reus	8
Tarragona	1
Vandellós	1
Vilallonga del Camp	1
Vila-rodona	1
Priorat-Montsant	
Cabacers	1
El Masroig	1
Ulldemolins	1
Penedès	
El Vendrell	1
Terres de l'Ebre	
Tortosa	1
Barcelona i àrea influència	
Barcelona	1

4. Un estudi sobre aquest període històric ens l'ofereix Martí MARÍN CORBERA. «Franquismo e inmigración interior: el caso de Sabadell (1939-1960)». *Història Social*, 56 (2006), p. 131-152.

Tordera	1
Andalusia	2
Almeria	2
Aragó	1
Terol	1
Castella	2
Madrid	1
Sòria	1
Total	34

Atenent al fet que l'emigració gironina vers Reus és majoritàriament femenina, els números absoluts de les esposes dels homes (vint-i-dos) és inferior als dels marits (trenta-quatre); una vegada més, ells prefereixen unir-se amb catalanes (82 %) que amb parelles d'altres orígens, i encara més amb dones de la mateixa província (41 %), el pes de Reus és molt menor, igual com la diversitat de poblacions.

Enric Corretger Ferrer, natural de Fornells de la Selva, a l'emissora de Ràdio Reus l'any 1934.

Arxiu família Corretger, de Reus.

Naturalesa de les mullers dels emigrants gironins a Reus segons el padró de 1945

Lloc	Núm.
Catalunya	18
Mateixa població	4
Diferent població de la demarcació de Girona	5
Camp de Tarragona	
Reus	2
Priorat	
Falset	1
Conca de Barberà	
Conesa	1
Vimbodí	1
Terres de l'Ebre	
Gandesa	1
Barcelona	
Barcelona	2
Terres de Lleida:	1
País Valencià	1
València	1
Aragó	1
Terol	1
Castella	1
Valladolid	1
Galícia	1
Lugo	1
Total:	22

Ja hem comentat que el caràcter principal del contingent migratori que marxa de les comarques de Girona a Reus és urbà, per la qual cosa la seva inserció laboral no es farà en l'agricultura ni la ramaderia, sinó en la indústria i els serveis. El sector primari no arriba al 6 %, amb l'única presència de 3 jornalers; segons Montserrat Duch, l'any 1942 el nombre de bracers era de 210. El sector secundari ocupa un 40,4 % dels nouvinguts de Girona, un percentatge que duplica el de l'any 1930; tret d'alguns treballs artesanals (cisteller, ferrer i modista), la majoria entren en fàbriques, sigui com a obrer, aprenent o tècnic especialitzat (mecànic). En l'àmbit de la construcció trobem dos peons i un electricista.

El tercer sector és el més important i divers. Hi té cabuda des del comerç a la menuda i a l'engròs fins al transport i l'hosteleria, passant pel servei domèstic, l'ensenyament, la sanitat i la radiodifusió (precisament un dels fundadors i vertebradors de Ràdio Reus era de Fornells de la Selva),⁵ sense menystenir els administratius de les oficines en les diferents categories.

Algunes professions, per la seves característiques, eren d'una elevada mobilitat en funció dels canvis de les destinacions fins que no s'assolia una plaça fixa (ferroviaris, manescals, mestres, etc.); altres, com les religioses, tenien els trasllats com un costum establert.

Oficis dels emigrants gironins habitants a Reus el 1945

Sector	Q.
Sector Primari	3 (5,8 %)
Jornaler	3
Sector Secundari	21 (40,4 %)
Indústria	
Industrial	1
Mecànic	4
Obrer tèxtil	5
Obrer magatzem	1
Aprenent	2
Treball a compte propi	
Cisteller	1
Ferrer	1
Modista	3
Construcció i habitatge	
Peó	2
Electricista	1
Sector terciari	28 (53,8 %)
Ensenyament i cultura	
Mestre	2
Emissora de ràdio	1
Comerç	
Comerciant	4
Comissionista	1

5. Ens referim a Enric Corretger. Sobre aquest personatge vegeu *Història gràfica de Ràdio Reus 1925-1995*. Reus: Cadena SER/ Ràdio Reus, 1996.

Xocolater	1
Transport i hosteleria	
Ferroviani	1
Mosso hotel	1
Sanitat	
Manescal	2
Servei domèstic	
Cuiner	1
Minyona	1
Classes passives	
Pensionista	2
Soldat	3
Religiós	1
Gestió administrativa i altres	
Agent duanes	1
Auxiliar	1
Oficinista	2
Empleat	3
Total:	52 (100%)

Oficis dels esposos de les emigrants gironines habitants a Reus el 1945

Un altre indicatiu per comentar és la dedicació laboral dels esposos de les dones emigrants, sigui quin sigui el seu lloc de naixement, la proporció dels tres sectors és molt similar a la de la població activa reusenca en la mateixa dècada. Les xifres més destacades les aporta la construcció, amb vuit peons, un paleta i un picapedrer. L'augment demogràfic implicava un creixement urbanístic i la necessitat de mà d'obra en la construcció s'incrementava.

En la tercera àrea econòmica hi ha cinc homes que viuen directament dels intercanvis comercials i sis de vinculats amb l'administració pública (seguretat i comunicacions) i gestió empresarial.

Sector	Q.
Sector Primari	4 (13,3 %)
Pagès	2
Pescador	1
Jornaler	1

Sector Secundari	14 (47 %)
Indústria	
Industrial	1
Mecànic	1
Construcció	
Paleta	1
Picapedrer	1
Peó	8
Altres	
Sastre:	1
Escorxador	1
Sector terciari	12 (40%)
Comerç i transport	
Comerciant	2
Comissionista	1
Xocolater	1
Transportista	1
Sanitat	
Metge	1
Administració pública i gestió d'empresa	
Empleat	2
Mercantil	1
Oficinista	1
Guarda Rural	1
Oficial telèfons	1
Total:	30 (100 %)

Darrere de cada família emigrant hi ha una història, a voltes dura d'explicar per la cruesa del règim franquista o per la pobresa. Animem els descendents a escriure-la com a testimoni d'una època i d'uns esdeveniments que són una mostra de la història del nostre país. Aportem els noms i cognoms en diversos apèndixs per si altres investigadors volen aprofundir en la recerca.

Apèndix documental

1. Emigrants gironins habitants a la ciutat de Reus segons el padró municipal d'habitants del 1945⁶

Alt Empordà

Borrassà

- Joaquina Batlle Rué, 42 a., ea. 33 (1936), casada amb Joan Arbós, pagès de Vandellòs. La seva primera filla, Matilde (16 a.), neix a Perpinyà; la segona (9 a.), Joaquina, a Mont-roig del Camp, i la resta, a Reus (Jordi de 8 a.).

Cistella

- Rosa Lloret, 38 a., ea. 37 (1944), casada amb Antoni Puig Oller, de 50 a., pagès de l'Albiol (Muntanyes de Prades).

Espolla

- Remei Salamanya Alabart, s. 39 a., ea. 19 (1925), vivia amb la seva germana i la seva mare.

Figueres

- Joan Coma Vidal, s. 47 a., ea. 27 (1925).
- Remei Comes Borra, 39 a., ea. 33 (1939), modista.
- Pilar Comes Borra, obrera en un magatzem, 29 a., s. ea. 23 (1939), germana de l'anterior.
- Anna Coromines Sala, 42 a. ea. 39 (1942), casada amb un «empleat» de Madrid, Antonio Torrejón.
- Isabel Alabart Esteller, neboda dels anteriors, 11 a., ea. 8 (1942).
- Josep Ferrer Llorens, ferrer, 43 a., ea. 7 (1909).
- Nicasí Ferrer Sánchez, mecànic, 15 a., ea. 10 (1940). Era fill d'una vídua nascuda a Còrdova (Andalusia).
- Roser Ferrer Sánchez, modista, 12 a., ea. 7 (1940), germana de l'anterior.
- Caterina Galceran Peire, s., 22 a., ea. 21 (1944), filla d'un oficinista de Girona.
- Nicolau Giménez Gabarria, s., 11 a., ea. 7 (1941), fill d'un xollador de la Selva del Camp.
- Nicolasa Giménez Gabarria, s., 8 a., ea. 4 (1941), germana de l'anterior.

6. Font: ACBC, FMReus, Padró d'habitants de 1945, sign. 2265-2271 (7 volums).

Abreviatures: a: anys, s: solter/a, c: casat/da, v: vidu/a, ea: edat d'arribada a Reus (entre parèntesis l'any). Les dades dels emigrants posteriors a 1945 les hem obtingudes a través d'informació oral. Hem normalitzat la grafia dels cognoms.

- Manolita Giménez Gabarria, s., 7 a., ea. 3 (1941), germana de l'anterior.
- Magdalena Giménez Gabarria, s., 6 a., ea. 2 (1941), germana de l'anterior.
- Carles Giménez Gabarria, s., 2 a., ea. 0 (1943), germà de l'anterior.
- Fèlix Mateo Ginesta, mecànic de bicicletes (taller de reparació), 35 a., casat amb Trinitat Curto, de Gandesa (Terra Alta). El pare del Fèlix era nat a La Muela (Aragó) i treballava com a policia secret, per la qual cosa es traslladaven sovint de residència. En Fèlix tenia una germana nascuda a la Jonquera i ell, de solter, havia viscut a Barcelona. A Reus el matrimoni Mateo-Curto tenen tres fills, Roser, Blai (difunt) i Dolors, els dos primers s'ocuparan en el sector tèxtil (obrers a la Sedera) i la darrera emigra a Barcelona. Actualment la família no manté relació amb Figueres ni amb Gandesa.
- Enric Minobis Planes, 37 a., cuiner (religiós), s., ea. 34,5 (1943), habitava al Raval de Robuster.
- Amadeu Gorga Masgoret, 6 a., la seva mare era de Tarragona.
- Palmira Torrent Pallac, 60 a., ea. 32 (1917), casada amb Francisco Gómez, picapedrer jubilat d'Almeria. A Reus tenen tres fills: Lluís, que fa de fuster; Francesc, que es dedicarà al comerç de mobles, i Ovaldo, mecànic. El marit (F. G.) havia emigrat de jove a Roses a treballar en la construcció del port, per passar posteriorment a Figueres. A Reus treballava la pedra tant per a les carreteres com per a la construcció d'immobles. Ovaldo realitza el servei militar a Figueres i això li permet visitar periòdicament a les seves tietes Narcisa i Florinda (durant 2,5 anys).
- Enric Vila Llobet, empleat, 49 a., ea. 44 (1940), casat amb Sagrari Canut, de Falset.

La Jonquera

- Aurora Juanola Pomarola, v., auxiliar, 42 a., ea. 18 (1921).
- Gustau Puig Juanola, oficinista, s. 21 a., ea. 1 (1925), fill de l'anterior.

Navata

- Julià Font, s. 67 a., ea. 62 (1940).

Port-Bou

- Nicolau Anguita Pujol, electricista, 35 a., ea. 32 (1941), casat amb Anna Sicart, de Barcelona, arribada a Reus el 1943.
- Josep Fonts Sirvent, pensionista, 65 a., ea. 43 (1923).
- Rosa López Soler, 56 a., ea. 51 (1940), casada amb un peó de Caldes de Malavella.
- Montserrat Mustarós Brossa, s., 14 a., ea. 9 (1940), filla d'un jornalier de Sant Jaume de Llierca. A Reus ella treballava d'aprenenta.

- Roser Mustarós Brossa, s., 13 a., ea. 8 (1940), germana de l'anterior. També treballava d'aprenenta.

Roses

- Palmira Gómez Torrent, teixidora a la Sedera de Puig-Casareny, s., 34 a., ea. 6 (1917). La seva mare era de Figueres. La Palmira es va casar a Reus amb Ginés Bonillo d'Almeria (un cosí) i van tenir dos fills Valentí, mecànic i Francisco (Paco) administratiu.

Verges

- Carles Font Hereu, soldat, s., 21 a.

Baix Empordà

Colomers

- Marina Capdevila Oller, s., 35 a., ea. 25 (1935), el seu pare era un mestre de Llagostera.

La Bisbal d'Empordà

- Joan Garriguer Serra, agent de duanes, 59 a., ea. 27 (1913), casat amb la reusenca Francesca Casanoves. A Reus tenen tres fills.

Castell d'Aró

- Carme Olesti Bona, 23 a., casada amb un mecànic de Campdevàrol.

Jafre

- Pere Pagès, 30 a., ea. 28 (1943), casat amb la lleidatana Teresa Espar.

Palafrugell

- Aureli Bofill Albertí, comerç, 43 a., ea. 21 (1923), casat amb Magdalena Roig, de Vimbodí (Conca de Barberà). Tenen el seu primer fill en aquesta darrera vila.

Palamós

- Antònia Díaz Torres havia arribat a Reus el 1933 en companyia del seu marit, nat a Girona.
- Miquel Font Dayder, 30 a., ea. 25 (1940), casat amb Concepción Camil, de Lugo.
- Matilde Ibars Pujol, 43 a., ea. 32 (1934), casada amb el paleta d'Ulldemolins (El Montsant), Pau Vinyes.

Sant Feliu de Guíxols

- Salvador Carbonell Valls, cisteller, 37 a., ea. 23 (1931), casat amb la reusenca Tomassa Filella.
- Jesús Luanes Guinart, comissionista, 29 a., ea. 27 a. (1943), la seva muller era de Conesa (Conca de Barberà), Leonor Martí.
- Francesca Jacomet Gener, 40 a., ea. 34 (1939), casada amb un transportista reusenc, Joan Pàmies. La seva primera filla de sis anys neix a Barcelona ciutat.
- Anna Gener Bas, v., 60 a., ea. 54 (1939), parenta de l'anterior.

La Tallada

- Enric Ferrer Font, s., 20 a., soldat.

Cerdanya*Puigcerdà*

- Joan Figuerola Martí, 11 a., ea. 8 (1942), conviu amb una tia nascuda a Barcelona.
- Antoni Pérez Garcia, xófer-mecànic, 31 a., sols feia uns mesos que habitava a Reus.

Llívia

- Dolors Elies Margall, 34 a., ea. 33 (1944), casada amb Salvador Albafull, un mercantil de Reus.
- Jaume Albafull Elies, 3 a., ea. 2 (1944), fill dels anteriors.
- Núria Albafull Elies, 7 a., ea. 6 (1944), germana de l'anterior.

Garrotxa*Besalú*

- Mercè Mates Clarà, 36 a., ea. 1 (1910), casada amb un metge de Terol, Germán Royo, arribat a Reus el 1939.

Olot

- Consol Badell González, s., 30 a., ea. 27 (1942), *huesped*.
- Dolors Blasco Masquer, s., 14 a., ea. 8 (1939), el seu pare era de Sant Esteve d'en Bas.
- Joaquim Calvo Augé, industrial, 56 a., ea. 30 (1919). La seva esposa era de Girona.
- Francesc Calvo Tarradella, manescal, 32 a., ea. 6 (1919), fill de l'anterior.
- Llorenç Camps Vila, mosso pagès, c., 43 a., ea. 40 (1942), vivia en un mas.

- Josep M. Escolà Fàbregas, 7 a., ea. 0 (1938), el seu pare era un metge reusenc (Antoni).
- Misericòrdia Hal Martín, «empleada», 23 a., ea. 5 (1927). La seva mare era una vídua de Tarragona. Amb elles convivia dos germans de la primera, una nascuda a Sitges i l'altre a Ceuta.
- Ramona Plana Duran, 47 a., ea. 47 (sols feia cinc mesos), era casada amb Lleonard Pardo, pescador de Tarragona.

Oix

- Margarida Garcia Gonzalo, 45 a., ea. 25 (1925), casada amb un sastre de Reus, Josep Cantenys Plana. A Reus tenen dos fills, un que continuarà l'ofici patern i l'altre és un meritori.
- *Les Planes d'Hostoles*
- Rita Garrigüoles Lacreu, s., 24 a.
- Maria Ubac Casals, s., 31 a., ea. 28 (1942), *huesped*.

Sant Esteve d'en Bas

- Emili Capdevila Oller, comerç, 41 a., ea. 23 (1927), fill d'un mestre de Llagostera.
- Pilar Masquer Franci, 48 a., ea. 42 (1939), casada amb el reusenc Manuel Blasco, dedicat als teixits.
- Montserrat Blasco Masquer, s., 17 a., ea. 11 (1939), filla dels anteriors. Una germana seva neix a Olot i un altre a Barcelona (Manel, d'onze anys).

Sant Feliu de Pallerols

- Deogràcies Vila Colomer, xocolater, 46 a., ea. 44 (1943).
- Maria Rovira Mayolà, 37 a., ea. 35 (1943), muller de l'anterior.
- Núria Vila Rovira, s., 13 a., ea. 11 (1943), filla del matrimoni anterior.

Sant Jaume de Llierca

- Josep Mustarós Palomeres, jornaler, 42 a., ea. 37 (1940).
- Maria Brossa Busquets, 42 a., ea. 37 (1940), muller de l'anterior. Dues filles seves neixen a Port-Bou.
- Dolors Pairó Pararols, religiosa, s., 56 a., ea. 50 (1939), vivia a la plaça Prim.

Gironès-Pla de l'estany

Cassà de la Selva

- Clara Barris Serna, 39 a., ea. 24 (1930), casada amb Antoni Ventura, peó de Barcelona. A Reus hi tenen una filla de nom Montserrat (13 a.).

Fornells de la Selva

- Enric Corretger Ferrer, 29 a., ea. 10 (1926). La seva esposa era de Medina del Campo (Valladolid), María Antonia Sáez Sanz, i treballava al laboratori farmacèutic Serra, de Reus. El seu pare era ferroviari, de Viladasens. A Reus, Enric treballà de forma vocacional i integral a Ràdio Reus des dels 16 anys. La parella tingué dues filles, Montserrat (1950), professora universitària, i Antònia (1947), funcionària de correus.

Girona

- Maria Agulló Minobis, 69 a., ea. 35 (1911), casada amb el peó de Tordera, Agustí Juli.
- Maria Borgunyer Bellino, 52 a., ea. 37 (1930), casada amb un peó de Cabacers (Priorat).
- Margarida Bernardes Sinyeu, v., 66 a., ea. 13 (1892).
- Àngela Coromines Sunyer, minyona, s., 42 a., ea. 38 (1941), viu a casa d'una família pagesa de Reus.
- Dolors Domingo Aragonès, v., 56 a., ea. 2 (1891), conviu amb una filla reusenca de 19 a.
- Antoni Fuster Martí, jubilat, 71 a., ea. 59 (1933), casat amb una dona de Palamós. Tenen una filla a Girona.
- Antònia Fuster Díaz, modista, 31 a., ea. 19 (1933), filla de l'anterior.
- Agustí Galceran Sala, oficinista, c., 46 a., ea. 45 (1944).
- Dolors Peire Roure, c., 44 a., ea. 43 (1944), muller de l'anterior. Tenen una filla a Figueres.
- Lluís Gibert Orona, 5 a., ea. 0 (1940), fill d'un mosso d'hotel de Riudellots de la Selva.
- Beatriu Isart Busirac, s., 31 a., ea. 29 (1943).
- Narcisa Jordi, 40 a., ea. 33 (1938), el seu marit era un guarda rural d'Alcover (Josep Torrell).
- Elena Lladó Aubac, 40 a., ea. 10 (1905), casada amb un peó del Mas-roig (Jaume Casals), tenen un fill reusenc treballant com a aprenent.
- Isabel Màrmol Cantos, s., 16 a., ea. 10 (1939), filla d'un peó d'Almeria.
- Dolors Molgosa Pujol, 53 a., ea. 23 (1915), casada amb Josep Figuerola, del Vendrell (Penedès).
- Josep Pérez Solero, 13 a., ea. 11 (1943). El seu pare era un peó d'Almeria i la seva mare, una emigrant nascuda a França.
- Antònia Pérez Solero, 12 a., ea. 10 (1943). Germana de l'anterior.
- Encarnació Pérez Solero, 9 a., ea. 7 (1943). Germana de l'anterior.
- Petronila Pérez Solero, 5 a., ea. 3 (1943). Germana de l'anterior.
- Teresa Perramón Preses, 16 a., s., ea. 10 (1939), era neboda d'uns pagesos de Reus.

- Josepa Tarradella Cervera, 55 a., ea. 29 (1919), el seu home era un industrial olotí.
- Sara Torner Subiat, obrera tèxtil, v., 37 a., ea. 7 (1915), té una filla nascuda a Mataró i que treballa en el mateix sector.

Llagostera

- Ricard Capdevila Gibert, mestre, v., 70 a., ea. 59 (1934), conviu amb una filla soltera nascuda a la Torre de Claramunt (Anoia).
- Josepa Robert Fontanet, teixidora, s., 33 a., ea. 5 (1917). Casada amb el peó reusenc Francesc Aragonès. Primer ella va treballar a la sedera Pic-Aguilera i després a la Industrial Sedera S.A. El seu pare era un comerciant d'Alcover i la seva mare era cuinera. El marit (F. A.) era serraller i arribà a la categoria de cap de manteniment de la Sedera. El matrimoni va tenir dos fills a Reus, Francesc (1942-1966), d'ofici mecànic, i Josep-Pere (n. 1945), industrial.

Sant Esteve de Llémena

- Josep Pont Carrera, peó, 25 a., ea. 24 (1944).

Sant Martí de Llémena

- Tomàs Roca Puig, botiguer, 39 a., ea. 38 (1944), casat amb Josefina Estivill, de Barcelona. El seu primer fill, de dotze anys, el tenen a Granollers i el segon, d'onze anys, a Pobolada (Priorat).

Sarrià de Ter

- Assumpció Noguer Mayoles, 24 a., ea. 20 (1941), casada amb un peó de Reus, Enric Hernández.

Viladesens

- Vicenç Corretger Colom, ferroviari (*sobrestante*), 67 a. (nat el 1878), ea. 48 (1926), casat en primeres núpcies amb Engràcia Ferrer (de Vilajuïga), posteriorment va contraure matrimoni amb Gregòria Sáez Sobrino, de Valladolid, però en aquest darrer cas sense deixar descendència. Morí a Reus el 13 de març de 1963. Dos fills seus continuaren l'ofici patern a la Renfe: Pere a Barcelona i Domingo a l'Hospitalet de l'Infant i Vic.

Ripollès

Campdevàrol

- Ramon Listorella Gaja, mecànic, 27 a., sols feia uns mesos que residia a Reus, la seva esposa era de Castell d'Aro.

Ripoll

- Josepa Rabat Vidal, 45 a., ea. 15 (1905), casada amb un comerciant de Reus, Josep Martorell.
- Joan Rabat Vidal, comerciant, s., 44 a., ea. 14 (1905), germà de l'anterior.
- Jesús Sunyer Dumenge, caporal de l'exèrcit, s., 29 a., habitava als afores, a l'estadi militar.
- Júlia Teixidor Bigarra, 48 a., ea. 40 (1937). Conviu amb un fill de 25 a., nat a Benicarló.
- Eudalda Vilalta Parramón, 39 a., ea. 34 (1940), casada amb un oficial de telèfons de Tortosa, Josep Valldeperes.
- Josep Valldeperes Vilalta, 9 a., ea. 4 (1940), fill del matrimoni anterior.

Sant Joan de les Abadesses

- Júlia Mas Martí, 16 a., ea. 2 (1931), fill del mestre Narcís Mas, originari de Sant Pol de Mar (Maresme).
- Pelai Soler Serrat, jornaler, 44 a., ea. 40 (1941), casat amb la valenciana Francesca Paricio Ruiz, modista i sastressa, arribada a Reus el mateix any (el pare d'aquesta era ferroviari i anà destinat a Sant Joan). En Pelai, que havia estat alcalde de Sant Joan, amb el règim de Franco fou empresonat a Girona durant 28 mesos i posteriorment exiliat a Reus, on morirà.
- Josep Soler Colomer, 47 a., ea. 43 (1941), germanastre de l'anterior, sastre, havia viscut a Ribes de Freser, també fou represaliat pel franquisme.
- Marta Soler Paricio, s., 17 a., ea. 13 (1941), filla del matrimoni Soler-Paricio, obrera de la Sadera. Durant la Guerra Civil es refugia uns mesos a Olot en companyia d'uns parents de la seva mare.
- Pilar Soler Paricio, s., 14 a., ea. 10 (1941), germana de l'anterior. A Reus treballà de dependenta de carniceria.

*La Selva**Blanes*

- Rosa Cases Tos, 24 a., ea. 21 (1941), casada amb un *matarife* de Vila-rodona (Alt Camp), Lluís Amor.

Breda

- Celestina Ribes Polls, 48 a., ea. 47 (1944), casada amb un peó de Sòria.

Caldes de Malavella

- Joaquim Heras Giralt, peó, 59 a., ea. 54 (1940), casat amb una dona de Port-bou.
- Josep Soler Vives, s., manescal, 56 a., ea. 35 (1924).

L'Esparra (Riudarenes)

- Francesca Roquet Juanes, s., 64 a., ea. 28 (1909).

Maçanet de la Selva

- Àngela Baró, mestra de primària, v., 57 a., ea. 42 (1930).
- Assumpció Riba Baró, s., 26 a., ea. 11 (1930), filla de l'anterior.
- Àngela Riba Baró, 26 a., ea. 11 (1930), germana de l'anterior.

Osor

- Gertrudis Bellveí Negre, v., 72 a., ea. 70 (1943), conviu amb el seu fill nat a Santa Coloma de Farners (Ramon Corts).

Riudellots de la Selva

- Lluís Gibert Roca, mosso d'hotel, 42 a., ea. 25 (1928), casat amb Alberta Orona, de Terol, arribada a Reus el 1930. El primer fill el tenen en aquest ciutat el 1937 i el segon a Girona.

Santa Coloma de Farners

- Salvador Coll Comalat, obrer, 31 a., ea. 3 (1917), casat amb una reusenca (de cognom Mercader).
- Esperança Comes Dalmau, 25 a., ea. 17 (1937), casada amb un comissionista de Vilallonga del Camp, Josep Marimón.
- Ramon Corts Bellveí, empleat, 52 a., ea. 46 (1939).
- Maria Capdevila Corts, 47 a., ea. 41 (1939), muller de l'anterior.
- Felicitat Salamanya Alabart, 41 a., ea. 11 (1915), filla d'una vídua d'Ulldemolins (el Montsant). Vivien amb una germana nascuda a Espolla.

Vidreres

- Agustí Soler Barberà, s., 23 a., ea. 7 (1929), és fill d'un jornalier de Castellvell del Camp.

2. Represaliats polítics pel franquisme d'origen gironí habitants a Tarragona (1939-1945)⁷

Cerdanya

Bellver de Cerdanya

- Josep Vidal Aymeric, comerciant de roba (1939), casat amb Mercè Malé, de Tarragona. Tenia una botiga a la plaça de la Font (Tarragona).

Garrotxa

Besalú

- Vicenç Martín Archeu, electricista (1939), casat amb Carme Fort.

3. Represaliats polítics pel franquisme d'origen gironí habitants a Reus (1939-1945)⁸

Baix Empordà

Sant Feliu de Guíxols

- Manuel Guillemat Mir, enginyer (1939), casat amb Dolors Artiga.

4. Veïns de Reus d'origen gironí jutjats per consell de guerra⁹

Alt Empordà (1)

Figueres

- Josep Ferrer Llorens, drapaire.

Gironès (1)

Esponellà

- Teresa Com Llasat, mestresa de casa.

7. Font: Josep RECASENS LLORT. *La repressió franquista a Tarragona*. Tarragona: Publicacions del Centre d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona, 2005.

8. Font: Josep RECASENS LLORT. *La repressió franquista a la ciutat de Reus (1939-1950)*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 2003.

9. Font: Montserrat DUCH PLANA. *Reus sota el primer franquisme 1939-1951*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 1996, p. 324-328.

5. Indultats polítics durant el franquisme d'origen gironí habitants a les comarques tarragonines (anys quaranta)¹⁰

- Joan Burch Canals: Sant Martí de Llémena-El Vendrell.
- Pere Carreres Culebret: Girona-Reus.
- Bartolomé Mellado García: Sant Feliu de Guíxols.

6. Veïns de Reus exiliats per motius polítics a les comarques gironines (1943)¹¹

Baix Empordà (1)

Castell d'Aro

- Joan Oller Sami

Garrotxa (2)

Els Hostalets d'en Bas

- Pere Carrera Camell

Olot

- Llorenç Camps Vila

Gironès (1)

Girona

- Josep Pasqual Gili

Ripollès (1)

Camprodon

- Josep Pagès Cunill

Selva (1)

Amer

- Manuel Fàbregas Sala

10. Font: AHT. Sèrie d'indults del fons de la Junta Provincial de Llibertat Vigilada de Tarragona.

11. Font: Montserrat Duch Plana. *Reus sota el primer franquisme 1939-1951*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 1996, p. 331.

